

Milka Marković,

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad, Srbija

Miroslav Radoman,

Fakultet za sport i turizam, Novi Sad, Srbija

DVOJEZIČNI ENGLESKO-SRPSKI REČNIK SPORTSKIH TERMINA

1. UVOD

Analizom postojećih englesko-srpskih rečnika sportskih termina, dolazi se do zaključka da ne postoje ustaljeni kriterijumi u pogledu njihove makrostrukture i mikrostrukture. Stoga je cilj ovog rada pokušaj da se definišu jedinstveni principi leksikografske kodifikacije za dvojezični rečnik sportskih termina. Postavke rada temelje se na analizi korpusa terminologije pet najpopularnijih igara loptom (fudbal, košarka, odbojka, rukomet i vaterpolo).

Leksikografska standardizacija sportskog terminološkog rečnika predstavlja deo leksikološke standardizacije sportske terminologije kojom se bavi rad *Standardizacija sportske terminologije* sa podlogom u istom korpusu terminologije igara loptom (Milić, 2002).

2. MAKROSTRUKTURA DVOJEZIČNOG ENGLESKO-SRPSKOG REČNIKA SPORTSKIH TERMINA

Pod makrostrukturom rečnika, podrazumeva se izbor segmenta predmetnog (sportskog) registra, broj leksema opšteg jezičkog fonda i organizacija leksičkih odrednica sa aspekta predusretljivosti prema korisniku.

a. Izbor segmenta predmetnog registra iz oblasti sporta

Postojeći englesko-srpski rečnici sportske terminologije odnose se na samo jednu sportsku disciplinu ili na više disciplina, pri čemu je kriterijum izbora vrsta sportskog takmičenja, a ne srodnost sportskih disciplina. Kao primer rečnika sastavljenog za samo jednu disciplinu, navodi se *Osnovni srpsko-engleski rečnik odbojke* (Nemec, 1994), a za drugi tip, sastavljen prema vrsti sportskog takmičenja, navodi se *Sportski rječnik* (Janković, M. i Janković, R., 1979) za 25 sportskih disciplina u *VIII Mediteranske igre* u Splitu.

Predlog rada je da princip izbora sportskih disciplina bude njihova srodnost, kao npr.: atletika, borilački sportovi, igre loptom i slično. Opravdanost ovog principa temelji se na povećanom informativnom potencijalu rečnika koju omogućuje klasifikacija leksičkih odrednica u tematske ili pojmovne celine. Nadalje, izborom više srodnih sportskih disciplina postiže se ekonomičnost u broju leksičkih odrednica opšteg leksičkog fonda koje prate svaki pojedinačni segment sportske terminologije.

b. Broj leksema opšteg rečničkog fonda

Svi postojeći englesko-srpski rečnici sportske terminologije obuhvataju izvestan broj leksema opšteg rečničkog fonda, od kojih su neke više a neke manje prozirne sa

aspekta korisnika koji nije stručno lice. Saglasno zaključku T. Prčića (Prčić, 2001a), opšti termini treba da nađu svoje mesto u terminološkim rečnicima, samo je diskutabilan kriterijum njihovog izbora. U ovom radu se preporučuje da taj kriterijum bude frekventnost upotrebe lekseme opšteg rečničkog fonda. Polazeći od pretpostavke da će u sastavljanju rečnika biti uključeni kako stručnjaci za svaku sportsku disciplinu tako i lingvisti, odluka o pogledu frekventnosti opštih termina donosila bi se njihovim dogovorom. Ovi termini unosili bi se u rečnik samo jedan put, bilo u posebnom odeljku ili sa naznakom da pripadaju odeljku opštih termina za izabranu celinu sportskog rečnika.

c. Organizacija leksičkih jedinica

U cilju što lakšeg korišćenja englesko-srpskog sportskog rečnika, termini bi trebali da imaju više nivoa podele u pojmovne celine, u skladu sa vanjezičkom stvarnošću koju predstavljaju. Prvi i jedini pokušaj u ovom pravcu predstavlja *Osnovni srpsko-engleski rečnik odbojke* (Nemec, 1994), gde su simbolima označene dve pojmovne celine: (s) sudijski znak i (o) opšti termin. Za terminologiju igara loptom, predlažu se četiri pojmovne celine: teren oprema, sudije i sudijski znaci i igra, koje bi odgovarajućim simbolima dodatno objašnjavale svaku leksičku odrednicu. Pored ovih simbola, svaka leksička odrednica bi imala i oznaku igre loptom kojoj pripada. Posmatrano generalno, sve leksičke odrednice treba da budu uređene najjednostavnijim, abecednim redosledom.

Nadalje, predusretljivost prema korisniku, bila bi poboljšana i efektivnim slogom i tipografijom, te dopunom rečnika indeksom termina, skraćenica i slično. Uzorni rečnici sa aspekta predusretljivosti prema korisniku su *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama* (Vasić, Prčić, Nejgebauer, 2001) i *Ilustrovani englesko-srpski rečnik* (Zmaj, 2001).

Imajući na umu značaj kompjutera u svakodnevnom životu, svakako je uputno raditi na programski uređenim bazama podataka poput rešenja koja su dostupna internetom: *Terminologie Nouvelles* No.17 (1997) i *Abrege de Terminologie Multilingue* – 8 (2000).

3. MIKROSTRUKTURA ENGESKO-SRPSKOG SPORTSKOG REČNIKA

Pod mikrostrukturom rečnika podrazumeva se broj i kvalitet podataka u leksičkom članku. U postojećim englesko-srpskim sportskim rečnicima, ne postoji jedinstven princip u pogledu mikrostrukture. Primera radi, *Englesko-srpski i srpsko-engleski košarkaški rečnik* (1996), koji je najbliži predlogu ovog rada, obuhvata: engleski termin, izgovor, prevodni ekvivalent (jedan ili više), uputnicu za sinonimni ili antonimni izraz, definiciju značenja za neprevedene i manje poznate termine. Pored toga, za svaku leksičku odrednicu se navode svi termini koji su u vezi sa osnovnom reči. U tekstu koji sledi, analiziraće se termin u izvornom jeziku, kvalitet prevodnog ekvivalenta, kao i elementi leksičkog članka koji bi mogli biti jedinstveni za ceo sportski registar.

a. Termin u izvornom jeziku

Ranije spomenuti *Englesko-srpski i srpsko-engleski košarkaški rečnik*, ima fonetsku transkripciju za svaki jednočlani izraz ili za ključnu reč u fraznoj leksemi. Analizom terminologije igara loptom, dolazi se do zaključka da fonetska transkripcija nije neophodan podatak, tim pre što i transkripcija novih anglicizama treba da se izvodi prema izgovoru (Vasić, Prčić, Nejgebauer 2001).

Pored neobavezne transkripcije, preporuka ovog rada je da se za svaki izvorni termin označi morfosintaksička klasa. Opravdanje za ovaj podatak temelji se na činjenici da prevodni ekvivalent ne mora uvek da ima formalni korespondent u pogledu pripadnosti morfosintaksičkoj klasi, što otežava aktivno (produktivno) korišćenje ovakvog rečnika.

Analizom terminologije vaterpola, ustanovljeno je da termin ima sposobnost da razvija antonimiju i nešto manje sinonimiju. Na temelju ovog zaključka, preporučuje se da se uz termin u izvornom engleskom jeziku daju unakrsne uputnice za anonimne i sinonime.

b. Prevodni ekvivalent

S obzirom na činjenicu da se mnogi izrazi iz izvornog jezika javljaju sa više prevodnih ekvivalenata, uputno je analizirati razloge koji dovode do sinonimnih oblika. Analizom postojećih englesko-srpskih rečnika pet ranije navedenih igara loptom, može se zaključiti da su razlozi javljanja alternativnih oblika uglavnom primena dva prevodna postupka, najčešće doslovno prevođenje uporedo sa kalkiranjem i transkripcijom i skraćivanje. Primeri za prvi slučaj su: *football*>*fudbal, nogomet* (transkripcija i doslovan prevod) i *return match*> *revanš utakmica, uzvratna utakmica* (kalkiranje i doslovni prevod), a drugi: *exclusion of player*>*isključenje, isključenje igrača*. Normalno je da se paralelni termini nastali dvojnim postupkom prevođenja, koji su zatečeni, moraju tolerisati, ali treba nastojati da se koristi samo jedan prevodni postupak u kreiranju novih sportskih termina. Da ne bi bilo nedoumice u pogledu vrste prevodnog postupka, preporuka ovog rada, koja se temelji na zaključcima literature sa sličnom problematikom, kao i na analizi prevodnih ekvivalenata pet igara loptom, je da se poštuje sledeća hijerarhija prevodnih postupaka: doslovan prevod, funkcijski ekvivalent, kalkiranje, transkripcija (Prčić, 2001a). Valja takođe napomenuti da se u postojećim rečnicima javlja i parafraza za izraze za koje ne postoji mogućnost prevoda jednim od navedenih prevodnih postupaka. Primera radi, *gunner*>*igrač koji u svakom trenutku sa bilo kog mesta na terenu je spreman da šutira pre nego da doda saigraču* (Karalejić, Simović, 1996: 58). Parafraza bi mogla da se toleriše samo u fazi nestandardizovane terminologije, u kojoj se nalazi sportska terminologija.

U zatečenoj situaciji kada se mora tolerisati više prevodnih ekvivalenata nastalih na jedan od napred navedenih načina, uputno je poređati prevodne ekvivalente po određenom kriterijumu. Predlaže se da to bude kriterijum frekventnosti upotrebe termina koji bi odredio tim sastavljača sportskog rečnika.

c. Definicija značenja

Pod pretpostavkom da će korisnici englesko-srpskog esportskog rečnika biti, pored sportista, i druga lica koja profesionalno dolaze u kontakt sa sportom, u ovom radu se preporučuje navođenje definicije značenja termina koja bi bila u nadležnosti stručnog dela tima sastavljača rečnika. Pri tome, se podrazumeva usklađenost date definicije sa jezičkim standardom, što bi bila odgovornost jezičkog savetnika u timu. Pored toga, definicija bi trebala da bude što kraća, po mogućstvu, ne duža od jedne rečenice. Izvorni materijal za sastavljanje definicije, mogla bi za sve sportove biti zvanična pravila sportske discipline.

Pored jezičkih parametara, definicija termina, može se dopuniti ilustracijom ili dijagramom. Ilustracije mogu da se daju i na nivou makrostrukture rečnika, kao na primer, skica terena, sudijski znaci i sl.

4. ZAKLJUČAK

Navedeni principi za priređivanje englesko-srpskog sportskog rečnika predstavljaju pokušaj definisanja principa standardizacije koja je neophodna ne samo na leksikografskom već i na leksikološkom planu. Pri tome valja nastojati da istraživanja u ovoj oblasti budu usklađena sa radom Odbora za standardizaciju srpskog jezika, budući da terminologija predstavlja sastavni deo opšteg jezičkog fonda.

Standardizaciju sportske terminologije olakšava i činjenica da je sport, sam po sebi, uređen sistem. „Tu se, bar, svemu zna tačno ime. Postoji čista, i postoji prljava igra, lepota prve, i unosnost druge; zna se šta je podvig, šta otaljavanje posla; ... Dato je i odgovarajuće mesto natprirodnom, to jest sportskoj sreći.“ (Danojlić, 1977: 37).

LITERATURA

1. Danojlić, M., (1977), *Muka s rečima* (3. Izdanje), Srboštampa, Beograd
2. Janković, M., Janković, R., (1979), *Sportski rječnik*, Direkcija VII Mediteranskih igara, 1979, Split
3. Karalejić, M., Simović, S., (1996), *Englesko-srpski i srpsko-engleski košarkaški rečnik*, Dimitrije Tucović D.P. Junior – Društvo za unapređenje dečijeg i omladinskog sporta, Beograd, 1996
4. Milić, M. (2002), *Standardizacija sportske terminologije*, saopštenje na Deseutom međunarodnom interdisciplinarnom simpozijumu *Sport, fizička aktivnost i zdravlje mladih*, Novosadski maraton, Novi Sad
5. Nemeč, P., (1994), *Osnovni srpsko-engleski rečnik odbojke*, Naučna knjiga, Beograd
6. Prčić, T. (2001b). *Adaptacija novih reči iz engleskog jezika prevođenjem*, saopštenje na VI simpozijumu *Kontrastivna teorijska i primenjena jezička istraživanja*, Filozofski fakultet, JDPL, Novi Sad.
7. Prčić, T. (2001a). *Dvojezična leksikografija i englesko-srpski/srpsko-engleski rečnik: potrebe i zahtevi novog veka*, saopštenje na Međunarodnom naučnom skupu o leksikografiji i leksikologiji *Deskriptivna leksikografija standardnog jezika i njene*

teorijske osnove, SANU Matica srpska, Institut za srpski jezik SANU, Beograd-Novi Sad.

8. Resau International de neologie et de terminologie, (1997), *Terminologies nouvelles* No.17, Revue semestzralle coeditie par l'Agence de lafransophonie et la Caounaute francaise de Belgique

9. Termisti Centre de Recherche en Terminologie, (2000), *Abrege de Terminologie Multilingue-8*,

10. Vasić, V., Prčić, T., Nejgebauer, G. (2001). *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*, Zmaj, Novi Sad.

11. *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*, (1989), Random House New York, Grammercy Books, New Jersey

BILINGUAL ENGLISH-SERBIAN DICTIONARY OF SPORTS

This paper outlines principles of lexicographical standardization of bilingual English-Serbian dictionary of sports terminology. The issue is analyzed both from aspects of macro and microstructure of the dictionary. The part of macrostructure is divided into three sections: a. economy register segment choice, b. number of lexemes of general language fund, c. organization of lexical entries. The part of microstructure of the dictionary is also organised in three sections: a. term in native language, b. translational equivalent and c. definition of meaning.

Key words: *lexicographical standardization, macrostructure, microstructure, translational equivalents, definition of meaning.*

Prof. dr Predrag Miranović